

Гамідов О.М.,
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник: Шведова Г.Л.,
к.ю.н., доц., доцент кафедри
правового забезпечення безпеки бізнесу
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ

ПРИЧИННИЙ ЗВ'ЯЗОК У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Причинний зв'язок – це зв'язок між кримінально протиправним діянням та наслідками цього діяння. Цей зв'язок є обов'язковою ознакою лише в об'єктивній стороні за матеріальною конструкцією, тобто причинний зв'язок є факультативною ознакою[1]. Для притягнення до кримінальної відповідальності особи необхідно зазначити, чи були суспільно небезпечні наслідки результатом кримінально протиправного діяння.

Дуже важливо вміти відокремити причину від умови, в КК України розділяють шкоду заподіяну кримінальним правопорушенням та кримінально протиправну бездіяльність. Умова не є причиною суспільно небезпечних діянь, хоч і сприяє до їх настання. Умова відіграє важливу роль для причинного зв'язку, вона або полегшує або ускладнює дію причини.

Кожен науковець надає свої значення та знаходить проблеми у причинному зв'язку. Проблематика причинного зв'язку у кримінальному праві є актуальною понині для кваліфікації кримінальних правопорушень, що містяться у конкретних доктринах, так як встановлення причинного зв'язку є складним процесом, до того ж КК України не містить поняття цього зв'язку[3].

Матвеев Г.К. стверджував, що «проблема причинних зв'язків повинна вирішуватися на методологічній базі філософського підходу до причинності і з урахуванням особливостей таких зв'язків у правовій сфері. Однак ці взаємозв'язки досить різноманітні: в просторі, в часі, як форма і зміст, як умова і обумовлене, як причина і наслідок і т.д»[2]. З цієї точки зору причинний зв'язок - лише один з різновидів взаємозв'язку явищ.

Причинним зв'язком у філософії є закономірна поєднаність предметів та явищ, за якою одне явище неминуче породжує інше. Перше називають причиною, а друге відповідно наслідками.

Сергіївський Н.Д. зазначав, що «особливі труднощі виникають при встановленні причинного зв'язку при бездіяльності, тут необхідно єдино вказати і розібрати ті випадки, в яких заподіяння ховається під зовнішнім виглядом бездіяльності»[7].

На сьогоднішній день є дві різні точки зору:

Причинний зв'язок при бездіяльності відсутній, тому особу може чекати кримінальна відповідальність лише за факт невиконання покладених на неї юридичних обов'язків.

Причинний зв'язок при бездіяльності існує, однак, як стверджує М.І Бажанов, причинний зв'язок не обмежується фізичними зв'язками[6].

У кримінальному праві прийнято визначати окремі види причинного зв'язку, наприклад:

1. Безпосередній причинний зв'язок (його ще називають прямим, бо це найлегший причинний зв'язок, де все і так зрозуміло, наприклад, постріл із зброї в людину, внаслідок якого відбулася смерть)

2. Опосередкований причинний зв'язок (це коли суб'єкт для заподіяння причини застосовує різні механізми, пристосування, інші засоби вчинення злочину чи поведіння тварин, або використовує поведінку інших осіб, наприклад, неосудних осіб, які не досягли віку кримінальної відповідальності, як приклад це підговорення малолітнього до вчинення кримінального правопорушення)

3. Необхідний причинний зв'язок при співучасті (коли дії співучасників (організатора, підбурювача, пособника) перебувають у причинному зв'язку зі злочинном, вчиненим виконавцем)

4. Необхідний причинний зв'язок за наявності особливих умов на боці потерпілого (Ці умови виступають каталізаторами (прискорювачами) настання наслідків (наприклад, стан сп'яніння, хвороба потерпілого тощо)

Теорія причинного зв'язку в кримінальному праві розділяється на два види:

- Необхідний
- Випадковий.

Різниця між необхідністю і випадковістю полягає в тому, що необхідність представляє сутність явища, а випадковість - це тільки форма прояву і доповнення необхідності.[4] Таким чином можна відокремити необхідний та випадковий причинний зв'язок. Саме тому з цих двох видів лише необхідний причинний зв'язок може бути доречним в об'єктивній стороні кримінального правопорушення з матеріальним складом[5].

Таким чином, поняття причинного зв'язку має важливе значення, як для кримінального права, так і для інших юридичних наук, він дозволяє більш глибоко деталізувати суспільно небезпечне діяння, шляхом причини та наслідка. Обов'язково слід звернути увагу на те, що причинний зв'язок не має свого остаточного визначення, кожен науковець інтерпретує поняття та проблеми причинного зв'язку за своїм баченням. Однак, можна точно сказати, що поняття причинності включає не тільки причину, але й умову, що сильно може впливати на наслідок. Також, є різні види причинних зв'язків, через це необхідно формулювати його ознаки з урахуванням об'єктивних особливостей кожного з них.

Список використаних джерел:

1. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник для студентів юридичних вузів і факультетів / За ред. Матишевського П. С. - К.: Юрінком Інтер. 1999
URL:http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/10088/Kryminalne%20pravo%20Ukrainy_Zahalna%20chastyna_pidruchnyk_KhNUVS_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y

2. Матвеев Г.К. «Подстави цивільно-правової відповідальності». М., 1970. С. 137

3. «Дискусійні питання встановлення причинного зв'язку та вини у необережному опосередкованому заподіянні злочинного наслідку», наукова робота С. Багірова 2017. С. 100 – 116.

4. Вісник асоціації кримінального права України, за редакцією В.Н. Кубальський. «Теорії причинного зв'язку у науці кримінального права»
URL:<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiH67CK4MH6AhURxosKHVgVCEQFnoECA4QAQ&url=https%3A%2F%2Fjrn1.nau.edu.ua%2Findex.php%2FUV%2Farticle%2Fview%2F13437%2F18668&usq=A0vVaw2mTrsKzvTSc7suWaMyv9aR>

5. «Причинний зв'язок як ознака об'єктивної сторони складу злочину» Ю.Б. Курилюк С. 72-77

6. Підручник «Кримінальне право України», М.І. Бажанов, ЮрінкомІнтер 2005
URL:https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI-2010/UgolovPravoZag.pdf

7. Сергіївський Н.Д. «Кримінальне право. Загальна частина» С. 276